
**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ALANI MEZUNLARININ İSTİHDAM
SORUNLARI VE YENİ İŞ OLANAKLARI**

**THE EMPLOYMENT PROBLEMS AND NEW JOB
OPPORTUNITIES OF PERSONS GRADUATED FROM PHYSICAL
EDUCATION AND SPORTS AREA**

Yalçın TAŞMEKTEPLİĞİL*

Fatih HAZAR**

S. Ahmet AĞAOĞLU*

Nurullah ÖĞRETEN*

E.Ahmet TERZİOĞLU***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, üniversitelerin beden eğitimi ve spor eğitimi veren kurumlarında öğrenim görmüş bireylerin işe yerleşme sorunları ile bu alandaki yeni iş imkânlarının ortaya konmasıdır. Toplumun aktivite ihtiyacının giderilmesi ve sportif faaliyetlere yönlendirilebilmesi, beden eğitimi ve spor alanında eğitim almış bireylerin sektördeki istihdamları ile ilişkilidir. Spor kurumlarında, üretilecek programların niteliği ile beraber hizmet sunacak personelin sayı ve kalitesi etkili olmaktadır. Bu yönü ile sistem büyük ölçüde, spor hizmeti sunacak eğitilmiş bireylere dayanmaktadır. Dolayısıyla Spor kurum ya da organizasyonlarının amaçlarını başarı ile yerine getirebilmeleri, diğer unsurların yanında, ancak eğitilmiş bireylerle mümkündür. Fakat bugünkü bulgular beden eğitimi ve spor eğitimi almış bireylerin Türkiye ihtiyaçlarına uygun bir denge içinde istihdam edilemediğini ortaya koymaktadır.

Araştırma literatür taramasının yanında iki ayrı üniversite kapsamındaki verilerin değerlendirilmesine dayanmaktadır. Çalışmada Afyon Kocatepe Üniversitesi (AKÜ) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) sınavına katılan adayların öğrenciliğine hak kazanıp bu okuldan mezun oldukları takdirde iş sahibi olma beklentileri ile halen Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) Yaşar Doğu Beden Eğitimi

* 19 Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu BESYO, Samsun. E-posta: myalcint@gmail.com

** Adnan Menderes Üniversitesi, BESYO, Aydın

*** Erzincan Üniv., Eğitim Fak., Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Erzincan.

ve Spor Yüksekokulu'nda (YDBESYO) okuyan öğrencilerinin mezuniyet sonrası istihdam beklentileri sorgulanarak değerlendirmeye alınmıştır. Bu bağlamda çalışmaya, AKÜ BESYO giriş sınavına katılan (2006 yılı) 280 aday öğrenci ile OMÜ YDBESYO'da öğrenim gören (2008 yılı) 200 öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde yüzde ve frekans gibi basit istatistikler yanında "Chi-Square Testi" kullanılmıştır.

İstihdam konusunda YDBESYO'da öğrenim gören öğrencilerin sınıflara göre işe yerleşme beklentileri anlamlı derecede farklıdır. Üst sınıflara gelindiğinde öğrencilerin istihdam beklentileri de zayıflamaktadır. Oysa AKÜ BESYO sınavına katılan aday öğrencilerin bu konuda önemli ölçüde bir endişe taşımamaktadır.

Bu sorunun çözümü için öncelikle, Milli Eğitim Bakanlığı programında yapılacak sistematik bir değişiklikte spor dallarında uzmanlaşmaya gidilerek, "spor dalları öğretmenliği" oluşturulmalıdır. Diğer yandan, hem 657 sayılı kanunda düzenleme yapılarak, "Spor Hizmetleri Sınıfı" kurulması hem de 3289 sayılı yasada yapılacak düzenlemeyle spor eğitimi almış kişilerin Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) teşkilâtında doğrudan görev alması sağlanmalıdır. Ayrıca il ve ilçe belediyelerinde "Spor Müdürlükleri" kurularak bu birimlerde de istihdam gerçekleştirilmelidir.

Anahtar sözcükler: Beden Eğitimi, Spor, İstihdam, Yüksek öğrenim

ABSTRACT

The purpose of this study was to find out 'to get into a job' problem of persons those graduated from physical education and sports departments of universities and new job opportunities. The participation and guiding of people to sports activities are related with the job opportunities of the persons those educated at physical education and sports area. Quality and quantity of employees with the quality of producing activity and programs are effective in sports associations. The system, in this way, depends on well-educated persons to serve sports activities with other factors. Therefore, the achievements of aims of sports associations or organizations are succeeded by well-educated persons with other factors. But today's results put forwards that, persons educated in physical education and sports area, are not employed in a balanced way to fulfill the needs of Turkey.

The study was conducted on the two university students and with the literature. The states of getting a job after the graduation of students applied to the Exams of School of Physical Education and Sports of Afyon Kocatepe University and to get into a job of the graduates of School of Physical Education and Sports of Ondokuz Mayıs University were questioned. In this way, 280 applicants of School of Physical Education and Sports of Afyon Kocatepe University (year of 2006) and 200 students of School of Physical Education and Sports of Ondokuz Mayıs University (year of 2008) were involved in the study. Questionnaire was used as data gathering tool. Chi Square test, percent and frequency tests were used for statistical analysis and the significance value was set as 0.005.

The expectations of the students of School of Physical Education and Sports on the getting into a job after the graduation were differed significantly according to their class grades. The expectations were getting weaker with the increasing class grades. But, the applicants before the starting the school did not have any important doubt about getting into a job.

There are some possible solution ways to solve this employment problem as; National Ministry of Education could assign “sports branches teacher profession”, and there could be “sports serving class” by the change in the Law number 657, and persons educated in physical education and sports area could be employed in Youth and Sports General Directorate by changing the Law number 3289.

Key words: Physical education, sports, job opportunities, high education

1. GİRİŞ

Günümüzde en hızlı gelişen sektörlerden biri spordur. Sanayileşme ve kentleşme olgusu bir yandan insana sınırsız olanaklar sunarken diğer yandan onu hareketsiz bir yaşamın içine itmektir. Bu yüzden insan, fiziki aktiviteye önem vermekte ve bunu yaşamına yerleştirmek için çaba sarf etmektedir. Gerçekten spor çağımızın yükselen değeridir. Örneğin, ABD'nin pek çok eyaletinde özellikle sportif rekreasyon faaliyetlerine katılım, insanların hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Öyle ki her bir Amerikalının boş vakitleri değerlendirmek için harcadığı para, günlük ortalama bir doları bulmakta, hatta bazı eyaletlerde, petrol ve tarım sektöründen sonra rekreasyon, üçüncü endüstri durumunu almaktadır (Lieber and Fesenmaier 1983). Bu yüzden fitnessle ilgili aktivitelere yönelim, Amerika hayat tarzında önemli bir fenomendir (Siedontop, 1990). Bu, günümüzde gelişmiş hemen her ülkede izlenebilecek bir değişimdir. Aslında boş zaman uğraşlarının yaygınlık kazanması, 1980 sonrası sporda reklâma izin verilmesi, spor kulüplerinin yayın haklarının pazarlanması, sponsorluk, spor kulüplerinin ve federasyonlarının yapısal değişikliklere zorlanması gibi gelişmeler ile birlikte ortaya çıkmıştır. (Cerrahoğlu ve İmamoğlu, 2000). Bu anlamda geçmişte pek çok ülkede “herkes için spor” kavramına ilişkin araştırmalar sıklıkla yapılmış, sağlık, spor ve rekreasyon programları desteklenmiştir (Kraus, 1977). Bugün sözü edilen çabaların daha yaygın ve organize bir şekilde gerçekleştirildiği de bilinmektedir.

Sporun giderek toplumda kabul görmeye başladığı bir dönemde halkın fiziki aktivite ihtiyacının giderilmesi ve bu tür faaliyetlere daha yoğun yönlendirilmesi beden eğitimi ve spor alanında eğitim almış bireylerin spor sektöründe istihdamıyla ilişkilidir.

Ancak Türkiye’de spor sektöründeki personel ihtiyacının genel olarak iki farklı kaynaktan beslenmesi,¹ hem sporun giderek bilimsel eksenden uzaklaşması ve spor eğitiminin fonksiyonel değerinin kaybolarak sembolik bir biçime dönüşmesi hem de bu alanda yüksek öğrenim gören bireylerin iş olanaklarının daralması tartışmalarını gündeme getirmektedir.

Bu nedenle eldeki çalışmanın amacı, Üniversitelerin beden eğitimi ve spor eğitimi veren kurumlarında öğrenim görmüş bireylerin mezuniyet sonrası işe yerleşme sorunları ile bu alandaki yeni iş olanaklarının ortaya konulması olarak belirlenmiştir.

2. MATERYAL VE METOT

Araştırma literatür taramasının yanında iki ayrı üniversite kapsamındaki verilerin değerlendirilmesine dayanmaktadır. Çalışmada AKÜ BESYO sınavına katılan öğrencilerin bu okulu kazanıp da mezun oldukları takdirde iş sahibi olma beklentileri ile OMÜ YDBESYO’da öğrenim gören öğrencilerin mezuniyet sonrası işe yerleşme beklentileri sorgulanarak değerlendirmeye alınmıştır. Bu bağlamda çalışmaya 2006 yılında, AKÜ BESYO giriş sınavına katılan 280 öğrenci (198 erkek, 82 bayan) ile OMÜ YDBESYO’da 2008 yılında öğrenim gören; Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümünde 162, Antrenörlük Eğitimi Bölümünde 38 olmak üzere toplam 200 öğrenci katılmıştır (150 erkek, 50 bayan).

Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde yüzde ve frekans gibi basit istatistikler yanında “Chi-Square Testi” kullanılmıştır. Anlamlılık olarak .005 düzeyi alınmıştır.

¹ Bunlardan biri üniversiteler diğeri de GSGM’dür (Adalı ve ark. 1992). Üniversite eğitimi lisans ve lisans üstü olmak üzere ikiye ayrılmakta, lisans eğitimi ile beden eğitimi öğretmenliği, antrenörlük, spor yöneticiliği ve rekreasyon alanlarında ihtiyaç duyulan insan gücü, lisans üstü eğitimle de bilim insanı yetiştirilmektedir. Diğer yandan, GSGM teşkilatı da 3289 sayılı yasa gereği futbol dışındaki [Futbol antrenörlüğü, Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) tarafından açılan kurslarda verilmektedir] bütün spor branşlarında antrenör yetiştirmeye yetkilidir. Günümüzde antrenör ihtiyacının önemli kısmı üniversite dışındaki bu sportif hizmet kurumları (GSGM-TFF) tarafından karşılanmaktadır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bulguları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1.

ÜNİVERSİTLER	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu							
	AE		BSÖ		REKR		SPY	
	1.Ö	2.Ö	1.Ö	1.Ö	2.Ö	1.Ö	2.Ö	
AİBÜ / BOLU	30	-	30	-	-	30	-	
AMÜ / AYDIN	40	40	40	40	40	40	-	
AKÜ / AFYON	-	-	40	-	-	-	-	
AĞRI DAĞ Ü/AĞRI	-	-	-	-	-	-	-	
AHİEÜ/KIRŞEHİR	-	-	40	-	-	-	-	
AÜ / ANTALYA	40	-	40	-	-	30	-	
AKSÜ/AKSARAY	40	-	40	-	-	-	-	
AMSÜ/AMASYA	-	-	-	-	-	-	-	
AÜ / ESKİŞEH.	40	-	40	40	-	40	-	
AÜ / ANKARA	30	-	30	-	-	30	-	
AÜ / ERZURUM	30	-	40	-	-	30	-	
KAZIM KRB EĞ.F	-	-	-	-	-	-	-	
BLKÜ/BALIKESİR	30	-	30	-	-	30	-	
BŞKENTÜ/ANK	-	-	-	-	-	-	-	
CBÜ / MANİSA	60	-	50	-	-	30	-	
CÜ / SİVAS	30	-	40	-	-	30	-	
ÇOMÜ/ ÇANAK.	-	-	-	-	-	-	-	
ÇÜ / ADANA	60	-	40	-	-	40	-	
DİCLE Ü/DBKR	40	40	40	-	-	-	-	
DÜ / İZMİR	-	-	-	-	-	-	-	
DÜ / KÜTAHYA	40	30	40	-	-	40	30	

EGE Ü / İZMİR	60	60	50	-	-	30	30
EÜ / KAYSERİ	50	40	40	40	-	50	40
ERZÜN/ERZİNCAN	-	-	-	-	-	-	-
FÜ / ELAZIĞ	-	-	40	-	-	40	-
GAZİ Ü / ANK.	40	40	50	-	-	40	40
GÜ / GAZİANT.	-	-	40	-	-	-	-
GOPÜ / TOKAT	40	-	30	-	-	-	-
HÜ / ANKARA	-	-	-	-	-	-	-
HÜ / URFA	-	-	-	-	-	-	-
İÜ / MALATYA	-	-	-	-	-	-	-
İÜ/İSTANBUL	40	-	-	-	-	40	-
KÜ / KARS	-	-	60	-	-	-	-
SIÜ / K MARAŞ	-	-	40	-	-	-	-
KTÜ / TRABZ.	-	-	-	-	-	-	-
KMÜ/KARAMAN	-	-	40	-	-	-	-
KSTÜ/KASTAMONU	-	-	40	-	-	-	-
KÜ / KIRIKKALE	40	-	-	-	-	40	-
KÜ/ KOCAELİ	40	40	40	50	50	40	30
KMÜRSEL/BESYO	-	-	50	-	-	-	-
MÜ / İST.	100	-	40	-	-	50	-
MAEÜ/BURDUR	-	-	-	-	-	-	-
MERÜ / MERSİN	-	-	40	-	-	-	-
MÜ / MUĞLA	30	30	30	30	-	30	30
MKÜ / HATAY	-	-	40	-	-	-	-
NÜ / NİĞDE	50	-	40	-	-	-	-
OMÜ /SAMSUN	30	-	40	-	-	-	-
PÜ / DENİZLİ	-	-	-	-	-	-	-
SÜ / SAKARYA	-	-	-	50	45	50	45

Tablo 1'in devamı.

SÜ / KONYA	40	-	50	-	-	40	-
SDÜ / İSPARTA	-	-	-	-	-	-	-
TÜ / EDİRNE	50	-	40	-	-	-	-
UÜ / BURSA	-	-	-	-	-	-	-
YYÜ / VAN	-	-	-	-	-	-	-
YDÜ / KKTC	75	-	75	-	-	75	-
TOPLAM	1165	320	1495	250	135	790	200

Tablo 1'in ilave devamı

ÜNİVERSİTLER	Eğt F	Fen Ed. F	Sağ. B. F.	Sp Bil. ve Teknolojisi YO.			
	BSÖ	BSÖ	Sp.Bil.	BSÖ	REKR	AE	SPB
	1.Ö		1.Ö	1.Ö	1.Ö	1.Ö	1.Ö
AİBÜ / BOLU	-	-	-	-	-	-	-
AMÜ / AYDIN	-	-	-	-	-	-	-
AKÜ / AFYON	-	-	-	-	-	-	-
Ağrı Dağ Ü/Ağrı	30	-	-	-	-	-	-
AHİEÜ/Kırşehir	-	-	-	-	-	-	-
AÜ / ANTALYA	-	-	-	-	-	-	-
AKSÜ/Aksaray	-	-	-	-	-	-	-
AMSÜ/Amasya	30	-	-	-	-	-	-
AÜ / ESKİŞEH.	-	-	-	-	-	-	-
AÜ / ANKARA	-	-	-	-	-	-	-
AÜ / ERZURUM	-	-	-	-	-	-	-
Kazım Krb Eğ.F	30	-	-	-	-	-	-
BLKÜ/Balıkesir	-	-	-	-	-	-	-
BŞKENTÜ/ANK	-	-	30	-	-	-	-

Tablo 1'in devamı

CBÜ / MANİSA	-	-	-	-	-	-	-
CÜ / SİVAS	-	-	-	-	-	-	-
ÇOMÜ/ ÇANAK.	40	-	-	-	-	-	-
ÇÜ / ADANA	-	-	-	-	-	-	-
DİCLE Ü/ DBKR	-	-	-	-	-	-	-
DÜ / İZMİR	20	-	-	-	-	-	-
DÜ / KÜTAHYA	-	-	-	-	-	-	-
EGE Ü / İZMİR	-	-	-	-	-	-	-
EÜ / KAYSERİ	-	-	-	-	-	-	-
EÜ/Erzincan	40	-	-	-	-	-	-
FÜ / ELAZIĞ	-	-	-	-	-	-	-
GAZİ Ü / ANK.	-	-	-	-	-	-	-
GÜ / GAZİANT.	-	-	-	-	-	-	-
GOPÜ / TOKAT	-	-	-	-	-	-	-
HÜ / ANKARA	-	-	-	30	30	-	30
HÜ / URFA	-	30	-	-	-	-	-
İÜ / MALATYA	30	-	-	-	-	-	-
İÜ/İstanbul	-	-	-	-	-	-	-
KÜ / KARS	-	-	-	-	-	-	-
SIÜ / K Maraş	-	-	-	-	-	-	-
KTÜ / TRABZ.	50	-	-	-	-	-	-
KMÜ/Karaman	-	-	-	-	-	-	-
KSTÜ/Kastamonu	-	-	-	-	-	-	-
KÜ / KIRIKKL.	40	-	-	-	-	-	-
KÜ/ KOCAELİ	-	-	-	-	-	-	-
KmürselBESYO	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 1'in devamı

MÜ / İST.	-	-	-	-	-	-	-
MAEÜ/Burdur	30	-	-	-	-	-	-
MERÜ / MERSİN	-	-	-	-	-	-	-
MÜ / MUĞLA	-	-	-	-	-	-	-
MKÜ / HATAY	-	-	-	-	-	-	-
NÜ / NİĞDE	-	-	-	-	-	-	-
OMÜ /SAMSUN	-	-	-	-	-	-	-
PÜ / DENİZLİ	-	-	-	30	30	30	-
SÜ / SAKARYA	30	-	-	-	-	-	-
SÜ / KONYA	-	-	-	-	-	-	-
SDÜ / İSPARTA	-	-	-	-	-	-	30
TÜ / EDİRNE	-	-	-	-	-	-	-
UÜ / BURSA	50	-	-	-	-	-	-
YYÜ / VAN	40	-	-	-	-	-	-
YDÜ / KKTC	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	435	30	30	60	60	30	30

Tablo 2. Beden eğitimi ve sporda meslek gurupları ve çalışma alanları

Spor ile ilgili meslekler	Çalışma Alanları
1. Sporcu yönetimi	Okullar, Üniv.ler, Profesyonel takımlar, Kulüpler
2. Spor Yönetimi	Şirketler, Profesyonel kulüpler, Üniversiteler
3. Spor Liderliği	Rekreasyon merkezleri, Endüstri Kurumları, Kamplar, Eğlence merkezleri, Ticari merkezler
4. Spor yayınları	Radyo ve Televizyon kurumları
5. Spor Dergileri	Gazete, Magazinler, Serbest çalışan
6. Spor tesisleri tasarımı	Resmi ve özel sektör

Tablo 2'nin devamı

7. Spor kampları	Kamp kurma
8. Spor Tesisleri yönetimi	Kamu, endüstri kurumları, Profesyonel takımlar
9. Spor Tıbbı	Hastaneler, Spor- Tıp merkezleri, Üniversiteler, Profesyonel takımlar
10. Sportif Tıbbi Çalıştırıcısı- Athletic Trainer	Okullar, Üniversiteler, Prof. takımlar, Spor Tıp Merkezleri
11. Spor tören yöneticisi	Okullar, üniversiteler, Profesyonel takımlar, Rekreasyonel programlar
12. Spor psikologu	Üniversite, Profesyonel takım, Milli takım
13. Spor Bilimcisi	Üniversiteler
14. Spor teçhizat tasarımı	Endüstri kurumları
15. Spor araştırmaları	Tarih, sosyoloji vb.
16. Spor Fitnes	Kulüpler, özel sektör
17. Spor tanıtımı	Tüm kurumlar
18. Spor pazarlaması	Kulüpler, özel sektör
19. Spor fotoğrafçılığı	Gazete, dergi, magazin ve serbest çalışma

Kaynak: Sidentop, D., 1990.

Tablo 3. AKÜ BESYO sınavına giren aday öğrencilerin istihdam beklentileri

SORU	Seçenek	CİNSİYET				TOPLAM	
		Erkek		Bayan		f	%
		f	%	f	%		
BESYO bitirince iş sahibi olma durumu	Evet	136	68,6	60	73,2	195	69,8
	Hayır	62	31,4	22	26,8	84	30,2
	Toplam	198	100	82	100	280	100

Tablo 4. OMÜ YDBESYO öğrencilerinin öğretmen olma şansının sınıflara göre değerlendirilmesi

	Seçenek	Sınıf				Toplam
		1. sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4.sınıf	
Öğretmen olma olanağı	Çok fazla	13	11	17	5	46
	Biraz var	11	9	24	14	58
	Çok az	11	18	29	38	96
Toplam		35	38	70	57	200
Chi-Square				P<.009		

Tablo 5. OMÜ YDBESYO öğrencilerinin GSGM' de çalışma olanağını sınıflara göre değerlendirilmesi

	Seçenek	Sınıf				Toplam
		1. sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4.sınıf	
Gençlik ve Spor Teşkilatında çalışma olanağı	Çok fazla	14	8	23	9	54
	Biraz var	8	6	23	21	58
	Çok az	13	24	23	27	87
Toplam		35	38	69	57	199
Chi-Square				P<.013		

Tablo 6. OMÜ YDBESYO öğrencilerinin devlet sektöründe iş bulabilmesinin sınıflara göre dağılımı

	Seçenek	Sınıf				Toplam
		1. sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4.sınıf	
Devlette iş bulma olanağı	Çok fazla	11	8	16	5	40
	Biraz var	11	13	30	18	72
	Çok az	13	17	24	34	88
Toplam		35	38	70	57	200
Chi-Square				P<.048		

Tablo 7. OMÜ YDBESYO öğrencilerinin özel sektörde iş bulabilmesinin sınıflara göre değerlendirilmesi

	Seçenek	Sınıf				Toplam
		1. sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4.sınıf	
Özel sektörde iş bulma olanağı	Çok Fazla	15	11	28	10	64
	Biraz var	15	18	31	27	91
	Çok az	5	9	11	20	45
Toplam		35	38	70	57	200
Chi-Square				P<.040		

Tablo 8. OMÜ YDBESYO öğrencilerinin turizm sektöründe iş bulabilmesinin sınıflara göre dağılımı

	Seçenek	Sınıf				Toplam
		1. sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4.sınıf	
Turizmde iş bulma olanağı	Çok fazla	13	12	25	13	63
	Biraz var	16	7	28	26	77
	Çok az	6	19	17	18	60
Total		35	38	70	57	200
Chi-Square				P<.019		

Tablo 9. OMÜ YDBESYO öğrencilerinin fitnes salonlarında iş bulabilmesinin sınıflara göre dağılımı

	Seçenek	Sınıf				Toplam
		1. sınıf	2. sınıf	3.sınıf	4.sınıf	
Fitnes salonlarında iş bulma olanağı	Çok fazla	19	13	26	19	77
	Biraz var	12	6	25	25	68
	Çok az	4	19	19	13	55
Total		35	38	70	57	200
Chi-Square				P<.004		

TARTIŞMA

Medeniyet sahasında meydana getirilen her yeni oluşum, aynı zamanda spor alanında da büyüme veya gelişme anlamına gelmekte, insanları sportif ve rekreatif faaliyetlere yöneltmektedir. Bu değişmeye ferdi ilgi ve ihtiyaçların farklılığından kaynaklanan geniş bir tercih yelpazesi de önemli derecede hız katmaktadır. O nedenle sporun yahut aktivite merkezli benzeri olguların giderek geniş sektörler haline gelmesi çok doğal karşılanmalıdır

(Taşmektepligil ve Bostancı 2000). Kuşkusuz bu, modern hayat şartlarının insan sağlığında büyük öneme sahip hareketliliği engellemesine karşı gelişen bir tepkidir. O nedenle kentleşen ve sanayileşen her toplumda bu değişimin bir sonucu olarak devletlerin insan sağlığına bakışında ve bu alanla ilgili uygulamalarında sportif ve rekreatif amaçlı ciddi farklılaşmalar görülmektedir. 20. yüzyılın ikinci yarısında Amerika’da ve diğer gelişmiş birçok ülkede spor eşi görülmemiş tarihi rol ve öneme sahiptir. Bu konuyla ilgili istatistikler etkileyicidir. Örneğin; yetişkin Amerikalıların %70 den fazlasının spor beğenisine sahip olduğu ve %30’nun da sporla çok ilgili bulunduğu ifade edilmekte, yetişkin nüfusun yaklaşık yarısının her yıl spor olaylarını görmek için para ödediği ve Amerikalıların rekreasyon için yıllık olarak 160 milyon dolardan fazla harcama yaptığı bildirilmektedir (Andrews ve ark., 1987). Aslında bu, gelişmiş pek çok ülkedeki görünümüdür. Dolayısıyla bu bilgiler, sporun bir kültür içinde merkezi bir öneme sahip olduğu düşüncesini destekler (Sidentop, 1990). Şüphesiz günümüzde bu harcamaların daha büyük rakamlara tekabül ettiği ve sporun kültürel bir yayılma içerisinde devasa boyutlara geldiği söylenebilir.

Son yıllarda “her yerde spor, herkes için spor, yaşam boyu spor” gibi sloganlarla ifadesini bulan uygulamalar tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de olanakları zorlayarak faaliyet sınırlarını genişletebilme çabalarını sürdürmektedir. Bu büyüme bazı spor bilimcileri tarafından toplumların sportmenleşmesi olarak tanımlanmakta ve en dar anlamıyla artan sportif faaliyetlere bağlı olarak katılımcıların profilindeki değişiklikleri kapsamaktadır (Sports Information Bulletin,1997). Esasen bu değişim çift yönlüdür. Toplumlarda sportmenleşme veya hareket merkezli faaliyetlere yönelim yoğunlaştıkça buna bağlı olarak sportif ve rekreatif aktivitelerin çeşitliliği de anlamlı olarak artmaktadır. Böylece bir yandan spor ve rekreasyon amaçlı çalışma alanları zenginleşirken diğer yandan bu faaliyetlere katılan insan sayılarında da önemli artışlar sağlanmaktadır (Taşmektepligil ve ark., 2001).

Ancak sadece spor tesis sayısını artırmak ve fiziki yapıda iyileştirmeler yapmak spora katılımı yaygınlaştırmada tek başına yeterli değildir. Burada daha ziyade, üretilecek spor programlarının niteliği ile beraber hizmet sunacak personelin sayı ve kalitesi de etkili olmaktadır. Bu yönü ile sistem, büyük ölçüde, diğer faktörlerin yanında spor hizmeti sunacak eğitilmiş bireylere dayanmaktadır. Ayrıca nüfus artış hızı da eğitimci ihtiyacını sürekli gündemde tutmaktadır.

Eğitilmiş insan unsuru sporda çok önemlidir. Spor kurum ya da organizasyonlarının amaçlarını başarı ile yerine getirebilmeleri, diğer unsurlarla beraber, ancak eğitilmiş bireylerle mümkün olabilir. Dolayısıyla spor ala-

nında başarılı olunabilmesi, büyük ölçüde spor politikalarını tespit ve bu politikaların uygulanması için gerekli, spor hizmet ve faaliyetlerinin sevk ve idaresini yüklenen spor adamlarının nicelik ve niteliklerine bağlıdır (Yetim ve Şenel 2001).

Cumhuriyetin ilk yıllarında sporu geliştirmek ve bütün dallarda yaygınlaştırmak amacının doğal neticesi olarak spor hizmetinde görev alacak eğitici personel o zamanki ismiyle, “Beden Terbiyesi Umum Direktörlüğü” tarafından sağlanmaktaydı. Zira o dönemlerde yeteri kadar spor eğiticiyi yetiştirecek yüksek öğretim kurumu bulunmamakta ve yeteri sayıda eğitimi de yetiştirilememekteydi². Bu yüzden ihtiyacın karşılanabilmesi ve kısa sürede sonuç alınabilmesi, doğal olarak spor teşkilatına antrenör yetiştirme yetkisini de tanımıştır. Ancak bugün gelinen noktada, sporu kitleye yaygınlaştırmak, spor dalları yelpazesini genişletmek görevini yerine getirecek ve sporda ihtiyaç duyulan insan gücünü yetiştirecek yeteri sayıda yüksek öğretim kurumu vardır. Dolayısıyla spor faaliyetlerinin yürütülmesi ve bu sektördeki karar mekanizmalarına alan dışı insanların istihdam edilmesi, hem bu çabaların daha bilimsel esaslar içerisinde sürdürülmesine engel görülmekte hem de spor eğitimi almış insanların çalışma sahalarını daraltmaktadır.

Günümüzde bu husus, beden eğitimi ve spor alanında eğitim alan bireylerin en temel sorunu olarak gösterilebilir. Bugün Türkiye’de birçok alanda aşırı meslek taassubu hâkimken, spor alanında bu durum çok farklıdır. Örneğin, 1989 yılı itibarıyla Türk Spor Teşkilâtında görev yapan yöneticilerin %90’ının başka mesleklerden geldiği tespit edilmiştir. Oysa spor teşkilâtlarında yönetici istihdam edilmesinde spor eğitimi almış bireylere şans tanınmasının daha fazla rasyonel bir davranış olacağı söylenebilir. Türk Spor Teşkilâtında spor eğitimi almış insanların yönetim kademelerinde ve teşkilâta çok düşük oranda temsil edilme nedenlerinden birisi, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda “spor hizmetleri sınıfının” bulunmamasıdır. Bunun ortadan kaldırılabilmesi için ivedilikle 657 sayılı kanunda yeniden düzenleme yapılarak, Spor Hizmetleri Sınıfının ihdas edilmesi (Yetim ve Şenel 2001; DPT, 2000; Turgut ve ark., 2004) ya da 3289 sayılı yasada yapılacak düzenlemeyle spor yöneticiliği eğitimi almış kişilerin Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü teşkilâtında yöneticilik görevi almasına öncelik tanınması sağlanmalıdır (Yetim ve Şenel 2001).

² 1932 tarih ve 105 sayılı “Talim Terbiye Kurulu” kararı ile Beden Terbiyesi şubesi Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü bünyesi içinde açılmıştır. Bu bölüm eğitim-öğretime 1933 yılında başlamıştır. Eğitim-öğretim süresi üç yıldır. Enstitüler 1934–1935 döneminden 1977–1978 dönemine kadar geçen sürede toplam 2462 kişi mezun vermiştir (Bilge, N. 1989).

Diğer taraftan, orta öğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ders formatının yeni baştan ele alınıp sorgulanması gerekir (Taşmektepli-gil ve ark. 2006). Bu bağlamda beden eğitimi derslerinin seçmeli spor dersine dönüştürülerek ihtisas sahibi beden eğitimi öğretmenleri tarafından verilmesi ve bunların aynı zamanda eğitim kurumlarında kurulacak spor kulüpleri bünyesindeki spor dallarında öğretici olarak görev yapması hedeflere ulaşma bakımından daha etkili olabilir. Bu hem istihdamı artıracak hem de sistemi fonksiyonelleştirecektir.

Türkiye’de beden eğitimi ve spor alanında sisteme her yıl Antrenör-lük Eğitiminde, 1515; Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliğinde, 2020; Spor Yöneticiliğinde, 990, Rekreasyon eğitiminde, 445 ve Spor Bilimlerinde, 60 olmak üzere toplam 4040 kişi girmektedir (Tablo 1). Diğer yandan Milli Eğitim Bakanlığının istihdam ettiği “Beden Eğitimi Öğretmeni”, mevcudu-nun 17.170’i kadrolu, 1.170’i de sözleşmeli olmak üzere toplam 18.340 ol-duğu bilinmektedir (Taşmektepli-gil ve ark. 2006). Oysa Türkiye’de ilköğre-tim ve orta öğretim kademelerindeki toplam 45.971 okulda 14.170.877 öğ-renci öğrenim görmektedir (<http://www.tuik.gov.tr> 2008). 2008 yılı itibariyle belirtilen beden eğitimi öğretmeni sayısı esas alındığında; öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 772 kişiyi bulmaktadır. Spor sektörünün diğer alanları da dikkate alındığında söz konusu ihtiyaç daha da keskin bir hal alacaktır. Bu görünüş hem öğrencilerin spor eğitim ve uygulamalarının içine yeteri kadar giremediğini hem de beden eğitimi ve spor eğitimi almış bireylerin ihtiyaca uygun istihdam edilemediğini ortaya koymaktadır.

Aslında devlet bu tabloyu değiştirebilmek için, 8. Beş Yıllık Kal-kınma Planında beden eğitimi ve spor alanında eğitim almış bireylerin istih-damı açısından büyük bir kaynak oluşturacak “her okula bir beden eğitimi öğretmeni, her spor kulübüne bir yönetici ve antrenör” gibi uygulanabildi-ğinde geniş bir istihdam sahası yaratacak ilkeler ortaya koymuştur. Ancak ne var ki bu teorik ön görü söz konusu plan döneminde hayata geçirilememiş, spor kulüplerine yönetici ve antrenör atanmadığı gibi Mili Eğitim Bakanlı-ğı’na da yeteri kadar öğretmen kadrosu tahsis edilememiştir. Oysa sporun bir sistem bütünlüğü içinde topyekûn kalkındırılmasında eğitim kademelerinin ve spor kulüplerinin vazgeçilemez önemi vardır.

Amerika’da spor ve fitness kulüpleri; şehir kulüpleri (şehir spor ku-lüpleri, yat kulüpleri, tenis ve yüzme kulüpleri), kar amaçlı yatırımcı türü kulüpler (raket, spor ve fitness kulüpleri) ve yarı halka açık kulüpler (YMCA, YWCA, JCC) olarak üç bölümde ele alınır. Bunlara ilave olarak “otel kulüp-leri, şirket fitness merkezleri, resort SPA’ları, sağlık merkezleri, üniversite rekreasyon merkezleri ve hastane merkezleri” yeni tip iş kulüpleri olarak

yaygınlaşmaktadır (McCarthy, 1990). Bahsedilen kulüpler Türkiye’de de benzer biçimde örgütlenmekte ve aynı fonksiyonları yerine getirmektedir. Bu yüzden bu kulüplerin ihtiyaç duyduğu personel, beden eğitimi ve spor eğitimi almış kişilerden oluşmaktadır. Aslında spor kulüpleriyle ilgili görevler hukuksal, finans, mali işler, bilgi işlem, yönetim ve spor geliştirme gibi alanlarda yeterlilik gerektirir. Bu görevleri üstlenen kişilerin bu bilgilerin yanında işbirliği, kendi kendine çalışabilme, zaman yönetimi, iletişim, gibi becerilerinin de olması lazımdır. Bütün bunların okul dışı kurumlar tarafından ya da kendiliğinden öğrenilebilmesi zordur. Dolayısıyla sporun içinden gelen, meslek bilgi yeterliliği olan kişilerin konuyu spora dönük olarak değerlendirebilme şansı diğerlerine göre daha yüksektir. Ayrıca bu iş sahalarında, fahri ve kadrolu çalışanlar arasında sürekli bir çatışma bulunmaktadır. Farklı bölümlerden gelip sporun bu iş alanlarında görev alan kişilerin aynı zamanda adaptasyon süresi de uzun olmaktadır. İşte bütün bu gerekçelere dayanarak spor ile ilişkili birimlerde istihdamda öncelik spor eğitimi alan bireylere sağlanırsa konuyla ilgili çoğu sorun da kendiliğinden çözülmüş olur.

Kulüplerin daha düzenli yapıya kavuşturulmasında bu tür spor yöneticisi atanması çok yararlı olabilir. Hatta okullara beden eğitimi öğretmeni yanında birer antrenör kadrosunun tahsis edilmesi de çağdaş bir yaklaşım olacaktır. Böylece Okullarda beden eğitimi öğretmenleri dersleri yürütürken, antrenörler de okul takımlarının hazırlanması ve derslerde ortaya çıkan yeteneklerin spora yönlendirilmesi için çalışacaklardır.

Ancak, bugün hala antrenörlük ve spor yöneticiliği bölümleri mezunlarının istihdam sorunları kanuni boyutta devam etmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı 2000). Öyle ki, BESYO Antrenörlük Bölümünde dört yıl eğitim görenler mezuniyet sonrası 3. kademe antrenör belgesi ve seminerlerle de diğer üst kademe antrenörlükleri alabilirken, GSGM’nin açtığı ve yaklaşık 30 gün süren antrenörlük kurslarına katılan adaylar da önce 1. kademeyi, daha sonra çağrılacakları kurs ve seminerle diğer üst kademe antrenörlük belgelerini hak edebilmektedir. Bu, adil olmayan bir uygulama olarak dikkat çekmekte ve eğitimin fonksiyonel değerini azaltarak bu meslekte yüksek öğrenim görmüş kişilerde kaygı yaratan bir etki yaratmaktadır. Nitekim Turgut ve arkadaşlarının, Spor Yöneticiliği ve Antrenörlük Eğitimi Bölümlerine sahip 11 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda okuyan 730 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada, öğrencilerin % 72,3’ünün mezuniyet sonrası istihdam kaygısı taşıdıkları ortaya konmuştur (Turgut ve ark., 2004).

Araştırmamızda AKÜ BESYO giriş sınavlarında adaylara verilen bir ankette, adayların okulu kazandıkları ve okuyup mezun oldukları takdirde iş

bulabilme beklentileri sorgulanmıştır. Bu ankete erkeklerin % 68,6'sı, bayanların da % 73,2'si olumlu cevap vermişlerdir. Fakat bu durum YDBESYO'da öğrenim gören öğrenciler için benzer bir sonuç ortaya koymamıştır. Nitekim YDBESYO'nun farklı bölüm ve sınıflarında okuyan öğrenciler “öğretmen olma şansı” ile “GSGM”, “devlet” ve “turizm” sektörlerinde istihdam edilebilme olanaklarını “biraz” ve “çok az” olarak ifade etmektedir. Bunun üst sınıflara çıkıldığında daha da belirginleştiği anlaşılmaktadır (Tablo 4-5-6-7-8). Buna karşın öğrenciler fitness salonlarında iş bulabilme konusunda daha yüksek bir beklentiye sahiptir (Tablo 9). Burada sınıflar arasında anlamlı bir ilişki vardır. Sınıf seviyesi yükseldikçe beklenti sahibi öğrencilerin sayısı da artmaktadır.

Günümüzde beden eğitimi ve spor alanında eğitim görmüş kişilerin çalışma sahaları değişen şartlara bağlı olarak çeşitlenerek zenginleşmektedir. Bunlar genel olarak; spor, eğitim, turizm, sağlık ve sosyal hizmetler ve yerel hizmetler olarak sınıflandırılabilir. Bu yelpazeyi dünyadaki örneklerle bakarak genişletmek mümkündür. Esasen bu noktada sözü edilen gelişmeye bağlı alternatif iş imkânlarının artışı, mevcut eğitim kurumlarından mezun olan kişilerin sayısal olarak yeterli olamayacağını göstermektedir. Çünkü dünyada kitle sporuna yönelik herkes için spor faaliyetleri oldukça geniş bir tabana yönelmiştir. Spor hizmetleri sunan spor birliklerine üye olarak sportif aktivitelere katılanların nüfus içindeki oranları, Almanya ve Danimarka'da % 30, Fransa'da % 25, Portekiz'de % 20'ye ulaşmaktadır (DPT, 2000). Gerçekte Türkiye bütün dinamikleri ile bu değişime mutlak uyması gereken nitelikte bir ülkedir. Zira Türkiye'de son nüfus sayımlarında elde edilen verilere göre, Toplam nüfusun yarısı 28,3 yaşından daha küçüktür (<http://www.tuik.gov.tr> 2008). Gelişmiş ülkelerde bu yaş guruplarında yer alan nüfusun neredeyse tamamı aktif spor yapmaktadır.

Bu kapsamda; Türkiye'de spor eğitimi alan kişilerin istihdamları konusunda atılacak her yeni adım aynı zamanda ülkenin sosyal ve ekonomik açıdan kalkınması anlamına gelecektir. Bu yönüyle konu önemlidir ve hayati bir değer taşımaktadır. Bu yüzden Türkiye'de beden eğitimi ve spor alanında imkân ve şartların yeni baştan değerlendirilerek zengin bir açılıma sahip ve modern nitelikte yeni bir istihdam politikasının oluşturulması gerekmektedir. Aksi halde çağı yakalamak zorlaşacaktır.

KAYNAKLAR

- Adalı, S., İmamoğlu, A. F., Ekenci, G. (1992). Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinin Öğretim Programları Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 231–232.
- Andrews, McMeel & Parker (1987). *Tracking Tomorrow's Trends: What We Think About Our Lives and Our Future*; Sports Illustrated, 1986, Sports Poll 86.
- Bilge, N. (1989). *Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi*. Kültür Bakanlığı Yayınları:1095, Kültür Eserleri Dizisi:137, Ankara.
- Cerrahoğlu, N., İmamoğlu, A.F. (2000). *Sporun Ekonomik Boyutu Almanya Örneği*. 1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, Cilt: 2, s.240-247.
- DPT, (2000). Devlet Planlama Teşkilatı. Sekizinci 5 yıllık kalkınma planı beden eğitimi, spor ve İstanbul olimpiyatları özel ihtisas komisyonu raporu, Yayın no:2513, ÖİK:530, Ankara.
- <http://www.tuik.gov.tr> (online ulaşım, 26.05.2008).
- John McCarthy, (1990). *Sports Clup Management, Sport & Fitness Management Career Strategies and Professional Content*; Editors:Janet B. Parks and Beverly R.K. Zanger, Human Kinetics Books, Chapter: 9, p. 95.
- Kraus, G.R. (1977). *Recreation Today Program Planning and Leadership*. Second Edition, USA. s.16.
- Lieber, S.R., Fesenmaier, D.R. (1983). *Recreation Planning and Management*. First, Published, USA.
- MEB, (2008). Personel Genel Müdürlüğü, Kadro Dairesi Başkanlığı, İstatistik verileri şubesi, Ankara.
- ÖSYM, (2007). *2007 Öğrenci Seçme ve yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Klavuzu*. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara.
- Sidentop, D. (1990). *Introduction to Physical Education, Fitness, and Sport*. Mayfield Publishing Company, California, 12. 126–127.
- Sports Information Bulletin. Council of Europe (1997). CDDS, February, p, 9-50.
- Taşmektepligil, M. Y., Bostancı, Ö. (2000). Farklı Özelliklere Sahip Fertlerin Sportif Faaliyetlere Katılımlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2, 26–42.
- Taşmektepligil, M.Y., Ekenci, G., Ayvazoğlu, N. (2001). Serbest Zaman ve Rekreasyon Taleplerinin Karşılınması İçin Sportif Alanların Kullanımı. *Dinamik Spor Bilimleri Dergisi*, 3, 107–121.

-
- Taşmektepligil, Y., Yılmaz, Ç., İmamoğlu, O., Kılıçgil, E. (2006). İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Ders Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4, 139-147.
- Turgut, M., Gökyürek, B., Yenel, İ., F. (2004). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Bu Bölümleri Seçme Nedenleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 91-99.
- Yetim, A. A., Şenel, Ö. (2001). Türkiye’de Spor Yöneticisi Yetiştirme Faaliyetlerinin Görünümü. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 150. Ankara.

* * * *